

Egyetemi szezon nyáron

[origo] 2008.06.10 11:01:34

Utolsó módosítás: 2008.06.10 11:43:11

A nyári vizsgaidőszak lezárásával nem minden egyetemista fordít hátat hónapokra a hallgatói létnek. Világszerte várják őket ugyanis a „nyári egyetemek” kurzusai, melyek egy része felsőoktatási kreditpontokra váltható és nyelvi vagy egyéb képzést kínál. Az ilyen nyári kurzusok hazánkba is számos nemzetközi látogatót vonzanak, nem csak a fiatal értelmiségiek köréből.

Debrecenben a nyaraknak évtizedek óta sajátos vonása, hogy a város egyetlen villamosvonalát, mely ez egyetemi városrészt köti össze a belvárossal, néhány hétig idegen nyelveken beszélő utasok özönlik el. A Debreceni Egyetemen működik ugyanis az ország legnagyobb múltú nyári egyeteme, amely évente több száz nemzetközi látogatót vonz az alföldi nagyvárosba nyelvtanulás céljából.

Az országban több felsőoktatási intézmény és szakmai szerv kínál hasonló nyári programokat a nyelvünk vagy a kultúránk iránt érdeklődő külföldieknek. Ezek mellett olyan nyári egyetemek is működnek, amelyek mindössze egy szűkebb szakterület nemzetközi, vagy esetenként csak hazai kutatói, művelői számára nyújtanak nyári kurzusokat, míg mások egyes témák köré épülő ismeretterjesztő programjaikkal kifejezetten egy általánosabb hazai közönséget céloznak meg.

Az, hogy ezeket az eltérő típusú rendezvényeket egyaránt „nyári egyetem” néven hirdetik meg, azt tükrözi, hogy a magyar oktatáspolitikában a szóösszetételnek nem létezik szigorúan behatárolt jelentése. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium tájékoztatása szerint a hatályos felsőoktatási törvényben nem szerepel a nyári egyetem kifejezés, és a jogszabály nem is szabályozza azok működését. „Ebből az következik, hogy a felsőoktatási intézmények saját döntésük és elhatározásuk alapján szervezhetnek tanfolyami rendszerű képzéseket, amelyeket a nyári időszakban hívhatnak nyári egyetemnek” – kommentálta a tárca felsőoktatási szakállamtitkársága, hozzátéve, hogy az OKM számára ezekről nem áll rendelkezésére nyilvántartás.

A Debreceni Nyári Egyetem Kht-től és a Pécsi Tudományegyetem Nemzetközi Oktatási Központjától megtudtam, hogy a külföldieknek meghirdetett „nyári egyetemi” programjaik nem a felsőoktatás, hanem a felnőttképzés területéhez tartoznak, így azokat a Felnőttképzési Akkreditáló Testület akkreditálta. Amikor később a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetet kérdeztem a hazai nyári egyetemekről, az intézmény szakértője elmondta: a nyári egyetem a felnőttképzés számára egy nehezen megfogható fogalom. Következésképpen lehet akkreditáltatni ilyen programokat, de nem annak alapján, hogy azokat nyári egyetemnek hívják-e vagy sem.

Partnerek

Végül mégiscsak úgy tűnik, hogy a fogalom felsőoktatási kontextusban nyer értelmet. Az OKM jelenleg több mint száz országgal rendelkezik oktatási és kulturális kormányközi egyezményrel, melyek munkatervei többek közt az ösztöndíjas csereprogramokat is magukba foglalják. A munkatervek alapján meghirdetett pályázatok, köztük a külföldi nyári egyetemi programkiírások hazai adminisztrációját a Magyar Ösztöndíj Bizottság koordinálja. Ugyancsak a MÖB kezeli azt az évente 51-53 millió forintos pénzalapot, amelyet hazai intézmények számára tartanak fenn nyári egyetemi programok indítására. A MÖB mellett a Tempus Közalapítvány is nyújt támogatást hasonló „tömbösített nemzetközi kurzusok” rendezésére az Erasmus hálózathoz tartozó felsőoktatási intézmények számára.

A hagyományos, nyelvi-kulturális nyári egyetemek közül a legnagyobb hagyománya itthon az 1927 óta működő Debreceni Nyári Egyetemnek van, mely kezdetben ismeretterjesztő feladatott látott el „szünidei felső tanfolyam” néven. Ma a Debreceni Egyetem tulajdonában lévő Debreceni Nyári Egyetem Kht. egy egész évben működő nyelviskola, mely nem csak az anyavárosban, hanem Budapesten és Sopronban is indít magyar nyelvtanfolyamokat. Azonban csak Debrecenben folyik valódi egyetemi környezetben az oktatás, és szintén csak itt szervez az iskola kulturális témájú előadásokat és szabadidős programokat is a hallgatóknak.

„A szervezők sok érdekes témában gondoskodtak délutáni előadásokról. Számomra a legtöbbet a nyelvészeti, irodalmi és modern politikai vonatkozásúak adták, de a népdaltanulás is élvezetes volt. Hétvégenként egész napos buszkirándulásokon vettünk részt. Esténként közösségi programokat szerveztek nekünk és a hallgatók néha maguktól is összeálltak focizni, vagy úszni mentek” – emlékszik vissza az itt töltött időre Stephen Grimes, aki nyelvész az egyesült államokbeli Indiana University-n, és akit emailben sikerült utolérnem. Stephen 2002-ben és 2004-ben is megfordult a Debreceni Egyetem nyári kurzusain.

Akárcsak a Pécsi Tudományegyetemen hét éve működő Magyar Nyelv és Kultúra Nyári Egyetem tanfolyamain, a Debrecenben teljesített kurzusok eredményei átválthatók az EU-ban érvényes ECTS-kreditekra, de egyes tengerentúli egyetemek is elfogadják őket. A pécsi nyári egyetemen 60-70 hallgató vesz részt, Debrecenben a rekord eddig 500-as

létszám volt. Az utóbbi iskola tanfolyamaira 35-40 országból érkeznek hallgatók, a legtöbben Európából. Felnőtt programjuk alsó korhatára 17 év, a két- és négyhetes intenzív kurzusokon napi hat 45 perces órát hallgatnak a diákok. A nyelvtanfolyamok költségtérítések, a hallgatók vagy maguk fizetnek értük, vagy valamilyen ösztöndíj keretében vesznek részt a kurzusokon.

A látogatók motivációi mindkét helyen vegyesek: Pécsen a szervezők szerint vannak, akik a tanfolyam után Erasmus ösztöndíjjal egy fél évet vagy egy teljes évet töltenek az ország valamelyik egyetemi tanszékén és azért végzik el nyári kurzust előzetesen, hogy elsajátítsák a nyelvi alapokat és nyerjenek egy általános képet az országról.

A Magyar Ösztöndíj Bizottság által támogatott hallgatók azonban más szempontok alapján döntenek egy intenzív nyelvkurzus mellett: nekik általában kutatási területükhöz kapcsolódik a magyar nyelv, irodalom vagy történelem. Ők legtöbbször az egyhónapos kurzus után rögtön haza is utaznak. Az egyéni hallgatók pedig sok esetben az elfelejtett, illetve nem tökéletes nyelvtudásukat szeretnék felfrissíteni, vagy továbbfejleszteni. Ezt a csoportot sokszor családi vagy munkahelyi kötelékek fűzik a magyar nyelvhez.

A már idézett Stephen először 1998-ban jár Magyarországon egyetemistaként, akkor egy matematikai ösztöndíjjal töltött itt egy szemesztert. Albérletben lakott Budapest V. kerületében egy olyan családnál, amelyben senki nem beszélt angolul, így rákényszerült, hogy valamilyen szinten elsajátítsa a nyelvünket.

Miután két évvel később otthon elvégezte a matematika szakot, elhatározta, hogy nyelvészetből szerez doktori fokozatot. Jelenleg univerzális nyelvelméletek összehasonlító elemzésével foglalkozik, amihez a magyar nyelv számára „kísérleti terepként” szolgál. Emellett hazájában elvállal magyar-angol fordítói és tolmácsolási feladatokat is. Mindkét nyári egyetemre hozta magával a kerékpárját a repülőn és a tanfolyam után itt maradt egy darabig, két keréken bejárni az országot. Tervezi, hogy egyszer ír egy kerékpáros útikönyvet Magyarországról külföldi turistáknak.

A romániai származású Adriana Varga szintén a debreceni intenzív nyelvtanfolyamon fordult meg 2001-ben és 2003-ban. Ő ekkor összehasonlító irodalomelméletből doktorált az Indiana University-n, és azért volt szüksége a magyarra, mert a disszertációjában Kosztolányi prózáját is elemezte. A tanfolyamok után rövid ideig debreceni és budapesti könyvtárakban végzett kutatómunkát, de nem maradt hosszabb ideig, mert otthon augusztusban kezdődött az őszi szemeszter. A nyelvi kurzus költségeit a saját egyeteme fedezte és a tanfolyam elvégzését az anyaintézmény oktatási kreditként jóváírta számára. Mint elmondta, az Egyesült Államokban nyáron nem talált volna haladó szintű magyar nyelvtanfolyamot.

„A nyári egyetem nagyon különbözik az Egyesült Államok egyetemi óráitól. Először is intenzív – minden nap délelőtt és délután is vannak órák. Továbbá egyetlen tárgyra, a magyar nyelvre esik a hangsúly. Emellett odakint nyár van és mivel nem sok múlik a vizsgaeredményeken, a hallgatók a belátásuk szerint vehetik komolyabban vagy könnyedebben a feladatukat” – idézi fel Stephen.

Séllei Nóra, a Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézetének docense, aki oktatóként tíz évet dolgozott a nyári egyetemen, úgy ítéli meg, hogy a tanfolyamokon résztvevő hallgatókra nagyobb nyitottság és érdeklődés jellemző, mint a magyar diákokra általában. Ehhez persze hozzájárulhat az is, hogy akik eljönnek ide, azok alapvetően motiváltak és maga a képzési forma is más környezetet nyújt számukra, mint amellyel hagyományos esetben szembesül egy diák – tette hozzá.

A csoportok egyik meghatározó jellege az, hogy interkulturálisak. Ennek eredményeként az oktatóknak számolniuk kell azzal, hogy a különböző nyelvi kultúrákból származó hallgatóknak különböző típusú problémáik adódhatnak a magyar nyelv elsajátításával. Ezért a szervezők is arra törekednek, hogy – főleg kezdő szinten – egy csoportba szervezzék a hasonló anyanyelvűeket. Ugyanakkor az is mindig nagyon izgalmas helyzetet teremt, ha eltérő kulturális háttérű diákok kerülnek össze.

Az órákat már kezdettől fogva magyar nyelven tartják, de a kezdő csoportok esetében ideális, ha az oktató egy idegen nyelven is tud beszélni. Az egyetemi oktató eredetileg angol-magyar szakon végzett, de visszaemlékezése szerint a 90-es években a szervezők nem elsősorban magyar, hanem nyelvszakosokat kerestek, mivel akkoriban csak az utóbbiak rendelkeztek a nyelvtanítás módszertani ismereteivel.

A helyzet azóta változott, nem kis mértékben épp a Debreceni Nyári Egyetemnek köszönhetően, amely a múlt évtizedben Hoffmann István vezetősége alatt kifejlesztette a Hungarolingua-tananyag-sorozatot. Ez volt az első, a magyart idegen nyelvként oktató anyag, amely a kommunikatív nyelvtanulást helyezte előtérbe, a tankönyvek mellett korszerű eszközökkel, például debreceni színészek közreműködésével készített film- és hanganyaggal. Siklósi Zoltán, a Debreceni Nyári Egyetem Budapesti Nyelviskolájának irodavezetője arról tájékoztató, hogy oktatóiknál ma már szakmai követelmény a magyar, esetleg a magyar mint idegen nyelv szakos végzettség.

A professzionális nyelviskoláknál jóval olcsóbb módját nyújtják a külföldi nyelvtanulásnak a diákok által működtetett nyári nyelvkurzusok, mint például a legnagyobb európai hallgatói szervezet, az AEGEE helyi központjainak kedvezményes nyári egyetemei, melyeket csak az egyesület tagjai vehetnek igénybe. Az AEGEE-központok nem csak nyelvi, hanem egy-egy

témára specializált, valamint a kulturális turizmusra orientált „utazó nyári egyetemeket” is szerveznek. Hazánkban idén nyáron az utóbbi típusból kettőt is indítanak a szerv helyi központjai.

Az AEGEE-Budapest kéthetes programja során a főváros bemutatásán túl Visegrádra, a Balaton környékére, Egerbe és az Alföldre viszi el különböző európai országok egyetemi hallgatóit. A rendezvénysorozat fókuszában idén a középkori kastélyok és a korszakhoz kapcsolódó, történelmi témájú rendezvények megtekintése áll. Az AEGEE-Pécs és az AEGEE-Szeged ugyancsak kéthetes nyugat-magyarországi programja a római korra és a török hódoltság idejére koncentrál és Pécsből kiindulva többek közt a kőszegi Török ostromnapokat, a szombathelyi Savaria Karnevált, a Balaton-felvidéket és az osztrák területen található Léka várát keresik föl, miután a hallgatóknak egy napon át ismeretterjesztő előadásokat tartanak a magyar történelemről.

Szelei Péter, az AEGEE-Budapest alelnöke elmondta, hogy a brüsszeli anyaszerv negyven európai országban több mint tizenötezer hallgatói taggal rendelkezik. A nyári egyetemek általában 25-45 főből állnak és részvételi díj két hétre 130-180 euró között mozog – a hagyományos nyári egyetemek komplett árai hétszáz euró körül kezdődnek –, amely tartalmazza a szállást, a napi kétszeri étkezést és a közösségi programokat, míg a ki- és hazautazást mindenki magának állja.

Nyári egyetemek az országban

A Debreceni Nyári Egyetem Kht. mellett idén a Balassi Bálint Intézet, közösen a Kodolányi János Főiskolával, a Pécsi Tudományegyetem és a Szegedi Tudományegyetem egyes szervezeti egységei, illetve a Vas Megyei Tudományos és Ismeretterjesztő Egyesület nyertek MÖB-támogatást nemzetközi nyári kurzusok szervezésére.

Az utóbbi szerv egy hazai és nemzetközi résztvevőkre egyaránt számító, egyhetes urbanisztikai nyári egyetemet (aug. 3-9.) hirdetett meg, főként építészek és városigazgatási szakemberek számára, míg a többi négy intézmény magyar nyelvi kurzust és kulturális programokat szervez külföldi érdeklődőknek. (Budapest, júl. 20-aug. 16.; Debrecen, júl. 20-aug. 2. és 16.; Pécs, júl. 27-aug. 24.). A Tempus támogatásából az idei tanévben öt hazai egyetem és főiskola részesült, melyek mind valamilyen speciális téma köré épülő nyári kurzust szerveznek. Például a Szegedi Egyetem vallástudományi tanszéke aug. 18. és 30. közt a környező országokból fog diákokat fogadni, akik előadásokon és műhelybeszélgetéseken foglalkoznak majd a vallás szerepével a mai világban.

Az AEGEE-Pécs és az AEGEE-Szeged hallgatói egyesületek idén közös (aug. 11-25.), az AEGEE-Budapest pedig önálló (júl. 10-24.), elsősorban kulturális programokat nyújtó „utazó nyári egyetemet” rendeznek európai diákoknak több hazai város érintésével. A Bécsi Egyetem Finnugor Tanszéke és Nyugat-magyarországi Egyetem Uralisztikai Tanszéke az Osztrák-Magyar Akció Alapítvány támogatásával közös, nyelvi és kulturális nyári egyetemet (júl. 6-25.) tart a két ország egyetemi és főiskolai hallgatóinak Szombathelyen.

A Magyar Fenomenológiai Egyesület badacsonyi, magyar munkanyelvű nyári egyeteme (júl. 4-9.) elsősorban filozófia szakos egyetemi hallgatók részére kínál szemináriumokat és műhelybeszélgetéseket. Az ELTE jogi kara és a Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégiuma egy jog- és médiatudományoknak szentelt nyári egyetemet (jún. 29-júl. 7.) tart, elsősorban határon túli, magyar ajkú pályakezdő értelmiségieket célzó oktatási programokkal. Szintén határon túli, magyar anyanyelvű résztvevőket – egyetemi vagy főiskolai hallgatókat – is vár a Széchenyi István Szakkollégium Keszthelyen zajló Pénzügyi Nyári Egyeteme (aug. 3-15.). A krakkói Magyar Centrum Visegrádi Nyári Egyetemén (júl. 6-19.) megrendezésre kerülő, angol nyelvű előadások és szemináriumok gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális problémákat tárgyalnak.

A kőszegi Társadalomtudományok és Európa-tanulmányok Intézetének nyári egyeteme idén (jún. 23-júl. 5.) Kelet-Európa globális szerepét vizsgálja előadásain, míg a Budapesti Corvinus Egyetem és a Magyar Agrárinformatikai Szövetség agrárinformatikai nyári egyeteme (jún. 30-júl. 1.). A Politikatörténeti Alapítvány szélesebb, hazai közönségnek szóló „nyári szabadegyetemén” (júl. 9-13.) 1968 történelmi eseményeivel foglalkozó előadásokra és filmvetítésekre kerül sor a fővárosban, a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthoz Országos Szövetsége pedig ugyancsak a hazai érdeklődőknek szánja sárospataki Fotóművészeti Nyári Egyetemét (jún. 28-júl. 5.), melynek idején gyakorlat-orientált programja legjobban egy fotóművészeti alkotótáborhoz hasonlít.

[PAGEBREAK,Szakmai elismerés - zöld út a sikerhez]

A nyári egyetemek nyelve az angol, kivéve, ha nyelvkurzusról van szó, melyet egyébként nem minősített oktatók, hanem diákok tartanak. A jelentkezés feltétele az AEGEE-tagság mellett az általában a 18 és 32 év közötti életkor, melyről mindig az adott helyi szervezet dönt: Pécsen ugyanez 17 és 35 közé esik. Kiss Andrástól, az AEGEE-Pécs elnökétől azt is

megtudtuk, hogy idén náluk teltház lesz 45 résztvevővel, akik 13-14 országot képviselnek. A jelentkezők fele dél-európai országokból származik. Míg tapasztalatai szerint a magyarországi programokra jelentkező külföldi tagok a legkülönbébb tudományterületekről érkeznek, a pécsi központ saját tagjai túlnyomórészt a közgazdászok és a nyelvszakosok közül kerülnek ki. Pécsről idén 48 diák regisztrált külföldi nyári egyetemekre.

Míg az AEGEE-nek is vannak tematikus fókuszú „kulturális nyári egyetemei”, kreditet ugyanúgy nem lehet utánuk kapni, mint ahogy a szervezet nyelvi kurzusai után sem. Bár egyes nyugat-európai országokban a szakmai önéletrajzokban is jó pontnak számít egy AEGEE-referencia, nagyobb szakmai értéke van az egyetemi vagy egyéb tudományos szervek által meghirdetett „summer course”-oknak. Érthető okokból ezek engedik a legkevesebb teret a szocializációs programoknak. Györke Ágnes, a Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézetének oktatója 2001. szeptemberében egy háromhetes, egy társadalminem-kutatással (gender studies) foglalkozó, nyári egyetemen vett részt, melyet a holland Utrechti Egyetem szervezett Madridban.

Ő doktori hallgatóként látogatott el az eseményre, kutatási területe a kultúraelmélet. A kurzus előtt ötszáz-hatszáz oldalnyi anyagot kaptak kézhez a hallgatók, melyből föl kellett készülniük, mielőtt kiutaztak a helyszínre. Ott reggeltől estig folytak a workshopok az előre átvett olvasmányok alapján. A hétből csak egy szabadnapjuk volt és hét közben csak esténként mozdultak ki, de ekkor is többször helyi tudományos klubokba. A kurzus végén komoly szakmai számonkérésnek kellett megfelelniük és az itthoni PhD program részvételét elfogadta kerditnek.

Annak ellenére, hogy a tudományos programot nem neves professzorok előadásai, hanem demokratikus párbeszédre alapuló, tutorok (kb. demonstrátor) által vezényelt műhelybeszélgetések tették ki, úgy érzi sokat adott számára szakmailag. Az ott összegyűjtött ismeretekből a disszertációjába és az oktatási munkájába is be tudott építeni részeket. Mivel a szervezők elfogadták a tutori jelentkezését, nem kellett fizetni részvételi díjat.

Ugyanabban az évben júliusban a The Institute for Humane Studies szervezet egyhetes, politikaelméleti nyári szemináriumán is részt vett a philadelphiai Bryn Mawr College-ban. Itt előadásokat és műhelybeszélgetéseket rendeztek, melyekhez nem adtak fel előzetesen olvasmányokat és a végén nem volt számonkérési kötelezettség, mint ahogy részvételi díj sem. A kinntartózkodást meg tudta hosszabbítani egy héttel, amit részben kutatásra szánt Washingtonban (D.C.). Minkét utazás útiköltségeihez kapott támogatást különböző szervektől: az első esetben az itthoni tanszékétől, a másodikban pedig hallgatói önkormányzattól.

A két utóbbi program közti különbség jól bizonyítja, hogy a hasonló kategóriába tartozó nyári egyetemek közt is létezhetnek jelentős eltérések. Az egyre nagyobb kínálatban bizonyára mindenki megtalálhatja a saját igényeinek leginkább megfelelő nyári kurzust. A nehézséget az jelentheti, hogy egyelőre sem a szakpolitika, sem a szakma nem tudja, hogy hol lehet a témában teljes körű tájékoztatáshoz jutni, hisz a terminológiát egyaránt jellemzik az egybemosódások és a hasadások. Kérdés marad persze, hogy egy, a mostaninál egységesebb fogalmi keretrendszer alkalmazása mennyiben veszélyeztetné a gyakorlati síkon kialakult sokszínűséget.

A cikket a következő címen érheted el az [origo] oktatás oldalon:

20080610/egyetemi_szezon_nyaron